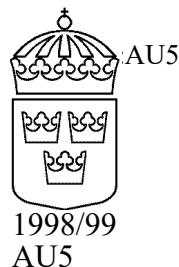

Arbetsmarknadsutskottets betänkande 1998/99:AU5

Vissa frågor om arbetstid

Sammanfattning

Utskottet behandlar i detta betänkande 12 motionsyrkanden från den allmänna motionstiden 1998 om arbetstidsfrågor. I fokus står frågor om arbetstidsförkortning och flexibilitet i regelsystemen. Även övertidsfrågan tas upp.

Samtliga yrkanden avstyrks, främst med hänvisning till den arbetsgrupp för arbetstidsfrågor som tillsatts och som innefattar representanter för Regeringskansliet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Till betänkandet har fogats en gemensam reservation från Moderaterna, Kristdemokraterna, Centerpartiet och Folkpartiet. Ett gemensamt särskilt yttrande har avlämnats av Vänsterpartiet och Miljöpartiet.

Motionerna

1998/99:A233 av Ronny Olander och Siw Wittgren-Ahl (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om övertidsarbete.

1998/99:A241 av Inger Segelström m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att förkorta arbetstiden.

1998/99:A255 av Lars Leijonborg m.fl. (fp) vari yrkas

17. att riksdagen hos regeringen begär förslag till en ny arbetstidslag i enlighet med vad i motionen anförts.

1998/99:A257 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

9. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om arbetstiden.

1998/99:A281 av Agneta Ringman m.fl. (s) vari yrkas att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om förberedande av kortare arbetstid.

1998/99:A288 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

1. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om utvidgad försöksverksamhet,

2. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om att om arbetstidsförkortning inte genomförs via avtal mellan arbetsmarknadens parter så avser riksdagen lagstifta om en generell arbetstidsförkortning.

1998/99:A710 av Gudrun Schyman m.fl. (v) vari yrkas

10. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om minskat övertidsarbete,

11. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om ökat löntagarinflytande över arbetstidens förläggning.

1998/99:A810 av Maria Larsson m.fl. (kd) vari yrkas

6. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om en möjlighet till större flexibilitet i förläggning av arbetstid.

1998/99:U704 av Charlotta L Bjälkebring m.fl. (v) vari yrkas

3. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om sammanställning av försök med förkortad arbetstid i Norden.

1998/99:Sf255 av Alf Svensson m.fl. (kd) vari yrkas

5. att riksdagen som sin mening ger regeringen till känna vad i motionen anförts om flexibel arbetstid och job-sharing.

Utskottet

Inledning

Utskottet behandlar i detta betänkande vissa frågor om arbetstid. Motionerna, som väckts under den allmänna motionstiden hösten 1998, tar upp frågor som rör såväl olika aspekter på arbetstidens längd som på dess förläggning.

Det pågående samarbetet mellan den socialdemokratiska regeringen, Vänsterpartiet och Miljöpartiet, som bl.a. redovisats i budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1), berör fem områden, däribland sysselsättning. På sysselsättningsområdet avser regeringen enligt budgetpropositionen att till-sätta en arbetsgrupp inom Regeringskansliet för att fördjupa underlaget i arbetstidsfrågor, bl.a. med representanter för Vänsterpartiet och Miljöpartiet. Arbetsgruppen skall presentera bedömningar av konsekvenserna av olika arbetstidsförändringar samt lägga fram förslag om hur arbetet med arbetstidsfrågan bör bedrivas vidare.

Utskottet har tidigare under riksmötet behandlat motionsyrkanden om inriktningen av sysselsättnings- och arbetsmarknadspolitiken som innefattat frågor rörande arbetstidsförkortning (bet. 1998/99:AU1).

Motionerna refereras i det följande utan angivande av årtal (1998/99).

Arbetstidens längd och förläggning

Som framgått behandlar vissa motioner frågor som främst rör arbetstidens längd, såsom arbetstidsförkortning och övertidsarbete, medan andra motionsförslag framför allt är inriktade på arbetstidens förläggning. Samband mellan arbetstidens längd och förläggning berörs också.

Vänsterpartiet tar upp frågan om en arbetstidsförkortning i flera parti- och kommittémotioner. I motion A288 (yrk. 1 och 2) hävdas att en förkortning med målet sextimmarsdag är en nödvändig välfärdsreform. Livskvalitet, jämställdhet, folkhälsa och rätten till arbete påverkas positivt av en arbetstidsförkortning, anser Vänsterpartiet. Reformen är nödvändig för att arbetslösheten varaktigt skall kunna minskas. Vänsterpartiet anser att det finns parlamentariska förutsättningar för att inleda en arbetstidsförkortning under mandatperioden.

Jämställdhet främjas av kortare arbetstid. Kvinnorna får dels ökade möjligheter att arbeta heltid och därmed större ekonomiskt oberoende, dels stärks deras ställning på arbetsmarknaden. Detta medför bättre möjligheter till internutbildning, befordran och positiv löneutveckling. För heltidsarbetande innebär förkortad arbetstid att männens tid i lönearbete minskar. Därmed ökar förutsättningarna för större ansvarstagande i hushållet och för att utveckla nära relationer till sina barn.

Enligt motionärerna är sysselsättningen ett viktigt skäl till att förkorta arbetstiden. Arbetstidsförkortning leder till att arbetslösheten minskar och fler får arbete.

Vänsterpartiet anser att rättviseskäl talar för en lagstadgad arbetstidsförkortning. Erfarenheterna visar att generella arbetstidsförkortningar alltid krävt lagstiftning. Om arbetstidsförkortning inte sker via avtal mellan arbetsmarknadens parter bör en generell arbetstidsförkortning genomföras via lagstiftning. Ekonomiska förutsättningar för bibehållen lön vid en förkortning bör tillskapas genom en differentierad sänkning av arbetsgivaravgifterna.

Den arbetsgrupp som regeringen avser att tillsätta med uppdrag att fördjupa underlaget i arbetstidsfrågan skall självfallet behandla frågan om en arbetstidsförkortning, anser partiet.

För att inhämta mer kunskaper om företagsekonomiska och samhällsekonomiska effekter av en arbetstidsförkortning erfordras utvidgad försöksverksamhet med sextimmarsdag inom nya sektorer och branscher. Sådan verksamhet bör initieras senast år 2000. Det behövs ekonomisk stimulans för arbetsgivare som deltar i försöksverksamheten. Ett villkor måste vara att nyanställningar sker.

I kommittémotion U704 (yrk. 3) begär Vänsterpartiet att information om de försök med arbetstidsförkortning som gjorts på olika håll i Norden sammanställs för att bilda underlag inför ett beslut om en gemensam nordisk, generell arbetstidsreform.

I motion A710 (yrk. 10 och 11) anser partiet att det maximala tillåtna övertidsuttaget bör sänkas till 100 timmar per år och 25 timmar per månad. Det bör fortfarande finnas möjlighet till dispens från lagens övertidsregler. För att stimulera omvandling av övertidsarbete till nyanställningar bör timkostnaden bli högre ju fler övertidstimmar som tas ut. Övertidsavgift vid överträdelse av lagens regler bör fastställas i förhållande till företagets omsättning.

Löntagarnas inflytande över arbetstidens förläggning måste förstärkas. Normer för arbetstidens förläggning bör fastställas i kollektivavtal.

Kristdemokraterna förespråkar i motion A257 (yrk. 9) mer flexibla arbetstider och stor öppenhet för nya arbetstidsmönster. Det är arbetsgivaren och arbetstagarna som skall fastställa arbetstiden lokalt. Arbetstiden bör kunna vara mer säsong- och/eller konjunkturanpassad och i större utsträckning kunna variera utifrån livssituationen. Det bör övervägas en möjlighet att införa rätt för två arbetstagare med samma kompetens och arbetsuppgifter att dela på ett heltidsarbete och fördela arbetstiden sinsemellan. Också i kommittémotion A810 (yrk. 6) och i motion Sf255 (yrk. 5) pläderar *Kristdemokraterna* för sådan arbetsdelning, bl.a. i syfte att gagna småbarnsföräldrar.

Kristdemokraterna anser att den framtida arbetstidslagstiftningens huvuduppgift blir att balansera den enskildes önskemål om arbetstidens förläggning med verksamhetens behov och kravet på en god arbetsmiljö.

Partiet anser att det är önskvärt med fler projekt och försök med förkortad arbetstid och arbetsdelning (*job-sharing*). Man avvisar lagstiftning om arbetstidsförkortning. Det är arbetsgivaren och arbetstagarna lokalt som skall komma överens om arbetstiden. Enligt *Kristdemokraterna* har det inte belagts att en allmän arbetstidsförkortning skulle leda till fler arbetstillfällen.

Folkpartiet anser i motion A255 (yrk. 17) att en ny arbetstidslag måste utformas så att den uppmuntrar flexibilitet och inte innebär lagstadgad normalarbetstid. Lagen måste medge att arbetstiden kan fastställas efter överenskommelse mellan arbetsgivaren och den enskilde arbetstagaren. Partiet avvisar lagstiftning om arbetstidsförkortning av sysselsättningskäl.

Ronny Olander och Siw Wittgren-Ahl (s) anser i motion A233 att det finns anledning att söka begränsa overtidsarbetet och att göra en översyn av hur overtidsstatistiken kan förbättras. Frågorna bör behandlas i den arbetsgrupp som skall tillsättas i Regeringskansliet.

Inger Segelström m.fl. (s) anser i motion A241 att en första förkortning av den generella arbetstiden bör påbörjas via avtal senast 1999. Förutsättningarna för arbetstidsförkortningar måste bedömas med hänsyn till effekterna av redan genomförda förkortningar och behovet av ekonomiskt utrymme för vård, omsorg och skola. I vilken utsträckning arbetstidsförkortningar sker måste vara beroende av dels de anställdas val mellan kortare arbetstid och reallöneökningar, dels kraven på goda produktionsförutsättningar. Om arbetsmarknadens parter inte lyckas lösa frågan om arbetstidsförkortning genom avtal bör den bli föremål för lagstiftning. Den arbetsgrupp som regeringen skall tillsätta bör utifrån dessa förutsättningar ta fram förslag om arbetstidsfrågans framtida behandling.

Agneta Ringman m.fl. (s) förespråkar i motion A281 kortare arbetstid. Motionärerna anser att regeringen bör tillsätta en arbetsgrupp som skall förbereda lagstiftning om arbetstidsförkortning i det fall arbetsmarknadens parter inom en snar framtid inte kan träffa avtal om förkortad arbetstid.

Utskottet vill nämna att Moderaterna och Miljöpartiet i motioner som lagts fram under allmänna motionstiden hösten 1998 framfört synpunkter på frågan om arbetstidsförkortning. De aktuella motionsyrkandena har behandlats i betänkandet 1998/99:AU1.

Moderaterna har i motion Sk310 poängterat att en generell arbetstidsförkortning motverkar tillväxt. Utrymmet för löneökningar minskar. Risken är att enklare arbetsuppgifter rationaliseras bort eller att de lägsta lönerna sänks.

Miljöpartiet har lagt fram motionsförslag om arbetstidsförkortning i motionerna So309 och N334. Partiet anser att det är viktigt att sänka normalarbets-tiden, i ett första steg till 35 timmar i veckan på väg mot 30-timmarsvecka.

Bakgrund

Den parlamentariskt sammansatta Arbetstidskommittén lämnade sitt slutbetänkande *Arbetstid – längd, förläggning och inflytande* (SOU 1996:145) till regeringen i september 1996. Betänkandet har därefter remissbehandlats och varit föremål för beredning i Arbetsmarknadsdepartementet. Enligt vad som framgår av budgetpropositionen för år 1999 (prop. 1998/99:1) har ett särskilt projekt genomförts i anslutning till beredningen av utredningsförslagen. Syftet med projektet har varit att initiera en fördjupad diskussion kring arbetstidsfrågan.

Vissa kompletterande uppgifter

Nedan redovisar utskottet vissa statistiska uppgifter om arbetstid. Utskottet vill framhålla att många statistiska mätningar av arbetstid är behäftade med osäkerhet. Vidare kan olika mått på och jämförelser av arbetstid leda till vitt skilda slutsatser, vilket gör att man måste iakttä försiktighet vid användningen av arbetstidsstatistik.

Utskottet angav i betänkandet 1997/98:AU8 Vissa frågor om arbetstid att en kartläggning gjorts av svensk forskning om arbetstidens längd och förläggning. Under år 1998 har vidare en studie av europeisk arbetstidspolitik publicerats. Studien har genomförts på uppdrag av Rådet för arbetslivsforskning och Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering.

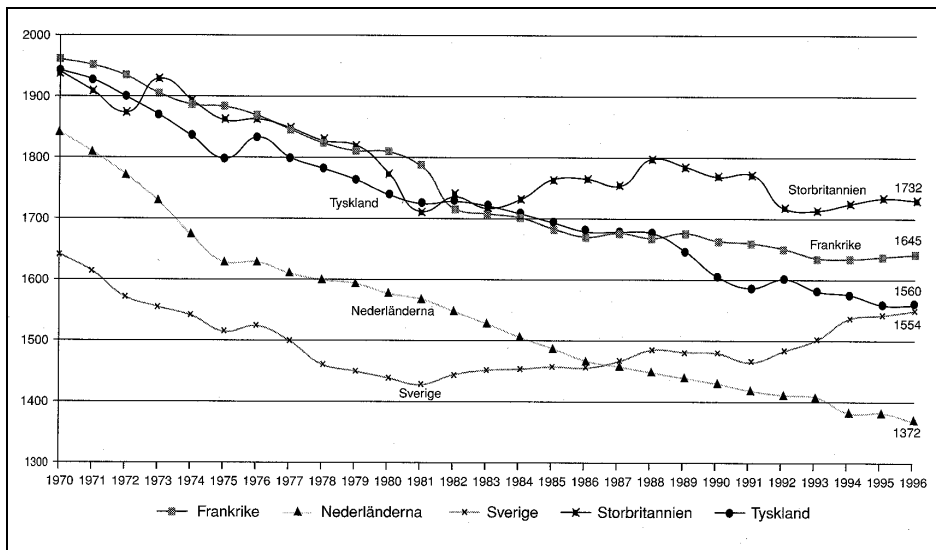
I studien redovisas arbetstidsutvecklingen i ett antal länder. Diagram 1 visar utvecklingen av den *årliga arbetstiden* bland sysselsatta i Sverige och ytterligare fyra länder åren 1970–1996. Arbetstiden har mätts som totala antalet arbetade timmar dividerat med genomsnittligt antal sysselsatta (inkl. egenföretagare).

Av diagrammet framgår att årsarbetstiden fortlöpande har minskat i Nederländerna och Tyskland. I Storbritannien reducerades den fram till början av 1980-talet, därefter kom en period med ökad arbetstid och så småningom inträdde en period med endast små förändringar. Frankrike uppvisade också kontinuerligt minskad arbetstid fram till början av 1980-talet. Därefter var förändringarna av mycket begränsad omfattning. Även i Sverige minskade årsarbetstiden successivt fram till 1980-talets början men därefter har den ökat. Samtidigt visar diagrammet att Sverige år 1996 hade den näst lägsta årsarbetstiden bland de fem redovisade länderna.

I *OECD Employment Outlook 1998* görs motsvarande jämförelse mellan totalt 14 OECD-länder. Av den framgår att Sverige år 1996 hade den tredje

kortaste arbetstiden. Endast i Nederländerna och Norge var årsarbetstiden 1998/99:AU5 kortare.

Diagram 1 Utvecklingen av den årliga arbetstiden, sysselsatta

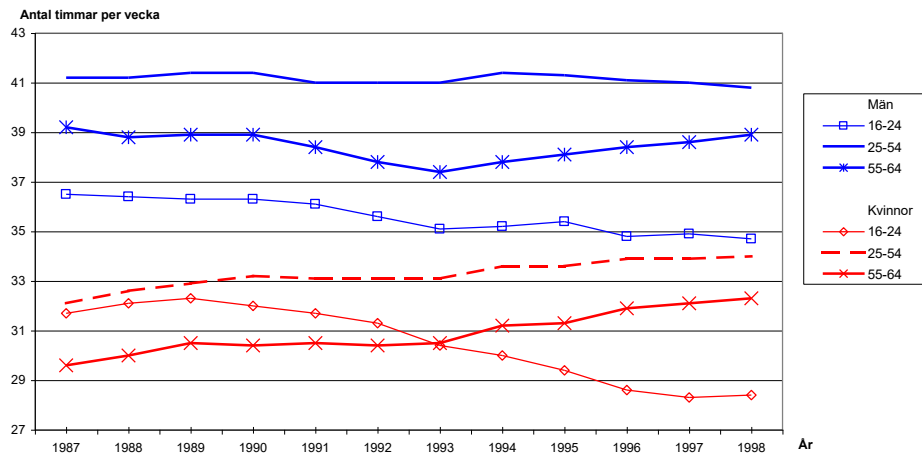

Källa: OECD (1998)

Män har genomgående längre arbetstider än kvinnor. Det framgår av diagram 2 som visar hur *medelarbetstiden per vecka* har utvecklats under perioden 1989–1998. Diagrammet redovisar faktiskt arbetad tid för hel- och deltidsarbete i olika åldersgrupper uppdelat efter kön. Medelarbetstiden för män i åldersgruppen 25–54 år har varit i stort sett oförändrad under tioårsperioden. För kvinnor i samma åldersgrupp steg den i början på 1990-talet och har sedan legat kvar tämligen oförändrad på denna högre nivå. Arbetstiden har stigit för såväl äldre kvinnor som äldre män sedan 1993. För yngre personer har utvecklingen varit den motsatta. Medelarbetstiden per vecka har långsamt minskat för både yngre män och yngre kvinnor under 1990-talet fram till 1997. Därefter har medelarbetstiden fortsatt sjunka något för unga män medan den stigit något för unga kvinnor.

Diagram 2 Medelarbetstid för personer i arbete 1987-1998. Antal veckoarbetstimmar. Män respektive kvinnor.

1998/99:AU5

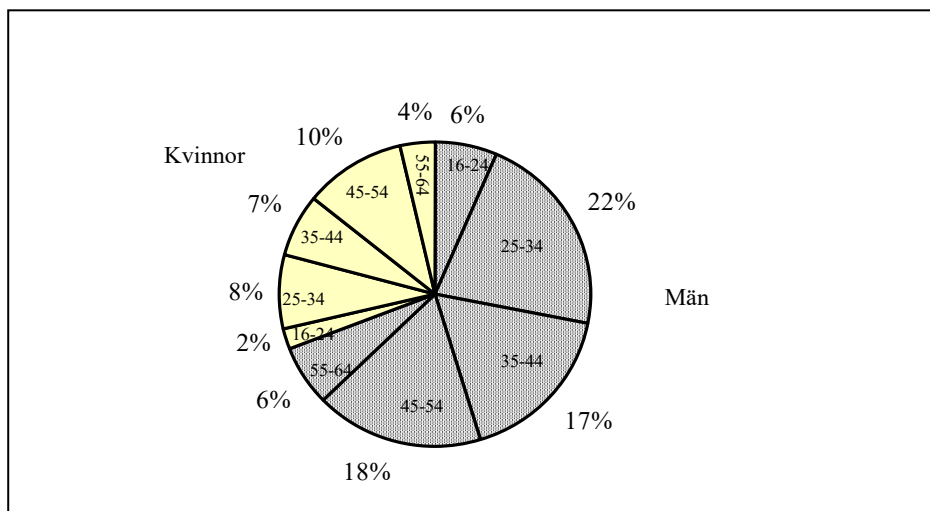

Källa: AKU (justerade) Årsmedeltal 1987-1998

Diagram 3 och 4 redovisar förekomsten av *övertidsarbete* enligt SCB:s arbetskraftsundersökningar (AKU). Av diagram 3 framgår hur stor andel av anställda män och kvinnor i olika åldersgrupper som arbetade övertid och mertid under 1998. Endast personer med längre veckoarbetstid än 34 timmar redovisas. Diagrammet visar att övertidsarbete är klart mansdominerat. Mer än två tredjedelar av övertidsarbetet utfördes av män. Bland män var det vanligast förekommande i åldersgruppen 25–34 år och bland kvinnor i åldersgruppen 45–54 år.

Diagram 3 Andel anställda män och kvinnor i olika åldersgrupper, med längre arbetsvecka än 34 timmar, som arbetade övertid och mertid 1998

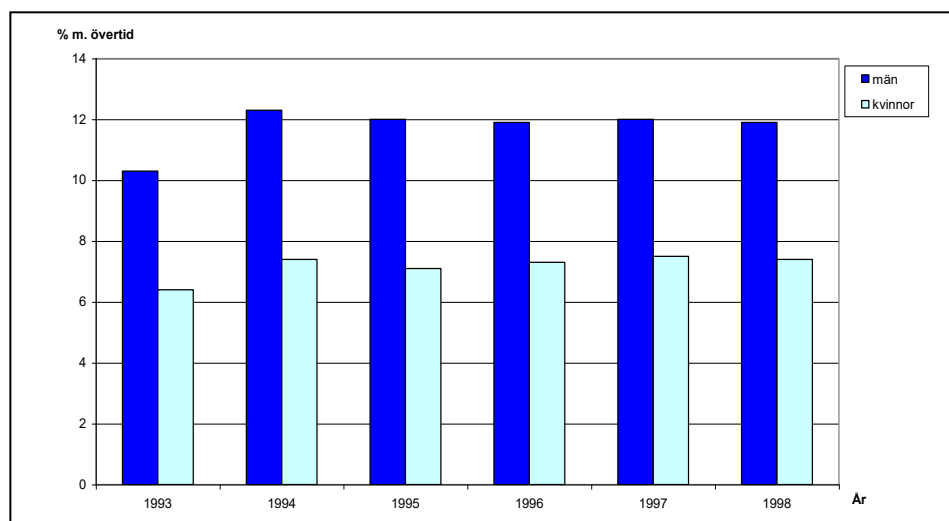
1998/99:AU5

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU) 1998

Övertidsarbetets utveckling de senaste åren framgår av diagram 4. Där visas hur stor andel män respektive kvinnor som arbetade övertid åren 1993–1998. Efter en relativt kraftig uppgång av andelen som arbetade övertid mellan åren 1993 och 1994 har andelen minskat något.

Diagram 4 Andel män och kvinnor som arbetade övertid av antalet anställda 1993-1998

Källa: AKU

Tabellen nedan visar att antalet övertids- respektive mertidstimmar i genomsnitt per vecka för anställda (båda könen) varit relativt oförändrat under femårsperioden. Antalet övertidstimmar som utförts av kvinnor har dock minskat något medan en ökning skett när det gäller antalet övertidstimmar som utförts av män. Av tabellen framgår vidare att andelen övertids- respektive mertids-timmar av faktiskt arbetad tid för anställda undergått små förändringar under åren 1994–1998.

Tabell. Övertids- respektive mertidstimmar för anställda 1994–1998

År	Antal timmar i genomsnitt per vecka (1 000-tal)			Andel i % av faktiskt arbetad tid, båda könen
	Män	Kvinnor	Båda könen	
1994	1 726	1 004	2 730	2,7
1995	1 716	985	2 702	2,6
1996	1 730	942	2 672	2,6
1997	1 769	978	2 747	2,7
1998	1 778	961	2 739	2,6

Källa: Arbetskraftsundersökningarna (AKU)

Många avtal som slöts i Sverige under år 1998 års avtalsrörelse inkluderade arbetstidsförkortning. Formerna för förkortning varierade avsevärt mellan olika avtalsområden. Enligt en kartläggning av avtalsutvecklingen våren 1998 som utförts av Arbetslivsinstitutet har det lokala inflytandet över arbetstidsfrågorna ökat. Det är för tidigt att dra några slutsatser om vilka faktiska arbetstidsförändringar som följer av avtalen eftersom någon samlad information om prioriteringarna på lokal nivå inom olika avtalsområden ännu inte finns tillgänglig. I sammanhanget kan nämnas att Institutet för arbetsmarknadspolitisk utvärdering anslagit medel till ett forskningsprojekt om effekter av avtalad arbetstidsförkortning. I projektet skall inverkan på faktiskt arbetad tid respektive lön studeras.

Enligt SCB:s Undersökningar av levnadsförhållandena 1994–95 förefaller möjligheterna för anställda att påverka arbetstidens förläggning har ökat väsentligt. I undersökningen 1994–95 sade sig 40 % helt sakna inflytande över arbetstidens förläggning. Det är 10 procentenheter färre än 1986–87. Arbetstiderna uppvisar samtidigt större variation i förläggningen än tidigare. Andelen som enbart arbetar regelbunden dagtid sjunker sakta, enligt SCB-rapporten (ULF-undersökningarna. Rapport 92, 1998).

Utskottets ställningstagande

Som framgått skall en arbetsgrupp för arbetstidsfrågor med representanter för Regeringskansliet, Vänsterpartiet och Miljöpartiet bedöma konsekvenserna av olika arbetstidsförändringar samt lägga fram förslag om hur arbetet med arbetstidsfrågan bör bedrivas vidare.

Enligt vad utskottet erfarit skall gruppen, som tillsattes i januari 1999, bedöma förutsättningarna för och analysera konsekvenserna av olika arbetstidsförändringar (flexibel årsarbetstid, kortare veckoarbetstid eller andra alterna-

tiva arbetstidsförkortningar). Bedömningen och analysen skall göras utifrån en rad olika aspekter, exempelvis jämställdhet, lönebildning, tillväxt, produktivitet och sysselsättning. Den skall också omfatta konsekvenser för offentliga finanser och välfärdssystem. Arbetsgruppen skall vidare bl.a. ge en samlad överblick över och redovisa resultaten av de senaste svenska försöken med arbetstidsförkortningar och flexibel arbetstid. Gruppen skall presentera förslag om hur arbetet med arbetstidsfrågor skall bedrivas vidare. Den skall ha fortlöpande kontakter med arbetsmarknadens parter. Arbetet beräknas vara slutfört våren 2000.

Arbetstidsfrågan kan mot denna bakgrund väntas få en ingående genomlysning i arbetsgruppen. I flera motioner reses krav på att vissa angivna frågor bör behandlas i den aktuella gruppen. Utskottet bedömer att så kommer att bli fallet och anser att de aktuella motionsyrkandena såtillvida blir tillgodosedda.

Utskottet utgår från att arbetstidsdebatten kommer att fortgå medan arbetsgruppen verkar. Inte minst till följd av de kollektivavtal som slutits under senare tid kommer kunskapsnivån att öka och nya erfarenheter kunna inhämtas. Utskottet anser att det vore fel att föregripa gruppens arbete och kommande förslag från regeringen. Det kan dock finnas anledning att slå fast att utskottet anser att det rådande förhållandet mellan lag och kollektivavtal bör behållas. Det grundläggande skyddet bör anges i lagstiftningen. Parterna bör sedan själva så långt som möjligt kunna anpassa de grundläggande reglerna i lagen till de specifika förhållanden som råder på avtalsområdet. Dispositivitet är en förutsättning för att man skall kunna ha allmängiltiga regler. Utskottet avstyrker med det anförda samtliga nu behandlade motionsyrkanden.

Hemställan

Utskottet hemställer

beträffande arbetstidens längd och förläggning
att riksdagen avslår motionerna 1998/99:A233, 1998/99:A241, 1998/99:A255 yrkande 17, 1998/99:A257 yrkande 9, 1998/99:A281, 1998/99:A288 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A710 yrkandena 10 och 11, 1998/99:A810 yrkande 6, 1998/99:U704 yrkande 3 samt 1998/99:Sf255 yrkande 5.

res. (m, kd, c, fp)

Stockholm den 2 februari 1999

På arbetsmarknadsutskottets vägnar

Johnny Ahlqvist

I beslutet har deltagit: Johnny Ahlqvist (s), Hans Andersson (v), Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Björn Kaaling (s), Martin Nilsson (s), Stefan Attefall (kd), Laila Bjurling (s), Patrik Norinder (m), Sonja Fransson (s), Kristina Zakrisson (s), Camilla Sköld (v), Maria Larsson (kd), Barbro Johansson (mp), Elver Jonsson (fp) och Henrik Westman (m).

Reservation

Arbetstidens längd och förläggning

Margareta Andersson (c), Mikael Odenberg (m), Stefan Attefall (kd), Patrik Norinder (m), Maria Larsson (kd), Elver Jonsson (fp) och Henrik Westman (m) anser

dels att utskottets ställningstagande bort ha följande lydelse:

Enligt utskottets uppfattning finns det starka skäl som talar för en ökad flexibilitet i arbetstiderna. Arbetstidslagstiftningen måste utformas så att arbetsgivare och arbetstagare i större utsträckning lokalt kan fastställa arbetstiden efter sina behov och önskemål. Båda parter gynnas av en sådan utveckling.

För arbetstagaren är det positivt att, utifrån arbetslagets möjligheter, få större inflytande över arbetstidens förläggning eftersom detta medför bättre förutsättningar att kombinera arbete med exempelvis studier, tid med barnen eller fritidsaktiviteter. Den ökade flexibilitet i arbetstiderna som utskottet förordar ligger i linje med utvecklingen på en modern arbetsmarknad och kan ta sig många olika uttryck. *Job-sharing* (arbetsdelning) innebär exempelvis att två personer med lika kompetens delar på ett jobb. Det möjliggör för två föräldrar eller två familjer att dela jobb och samverka om barnomsorg. Många ungdomar har i dag projektanställningar där det är frågan om att utföra en bestämd uppgift snarare än att tillbringa ett visst antal timmar på en arbetsplats. Vid distansarbete utfört i hemmet kan arbetstidens förläggning variera väsentligt såväl över dagen som över veckan eller annan tidrymd. Möjligheter att påverka den egna arbetstiden är enligt utskottet mycket motivationsskapande. Arbetstiden kan också variera mellan olika faser i livscykeln.

Också arbetsgivaren gynnas av minskad arbetstidsreglering. Genom att flexibla arbetstider kan innefatta exempelvis säsongs- eller efterfrågeanpassad arbetstid ökar möjligheterna att behålla arbetskraften i en konjunktursvacka eller vid minskad orderingång. En arbetstidspolitik som främjar fler arbetstillfällen genom företagande bidrar till att pressa ner den totala arbetslösheten och till att öka antalet sysselsatta.

Utskottet kan inte ställa sig bakom motionsyrkanden om lagstiftad arbetstidsförkortning. Enligt de forskningsrön som hittills presenterats finns det inte några samstämmiga resultat som visar att en generell arbetstidsförkortning långsiktigt skulle kunna minska arbetslösheten.

Med det ovan anförda ansluter sig utskottet till motionerna A255, A257, A810 och Sf255, samtliga i berörda delar. Övriga motionsyrkanden avstyrks.

dels att utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

 beträffande *arbetstidens längd och förläggning*

att riksdagen med anledning av motionerna 1998/99:A255 yrkande 17, 1998/99:A257 yrkande 9, 1998/99:A810 yrkande 6 och 1998/99:Sf255 yrkande 5 samt med avslag på motionerna 1998/99:A233, 1998/99:A241, 1998/99:A281, 1998/99:A288 yrkandena 1 och 2, 1998/99:A710 yrkandena 10 och 11 samt 1998/99:U704 yrkande 3 som sin mening ger regeringen till känna vad utskottet anfört.

1998/99:AU5

Särskilt yttrande

Arbetstid

Hans Andersson (v), Camilla Sköld (v) och Barbro Johansson (mp) anför:

Vi står bakom utskottets ställningstagande och noterar med tillfredsställelse den klargörande skrivning som finns beträffande förhållandet mellan lag och kollektivavtal. Vi kan ha förståelse för att det arbete som skall utföras i den arbetsgrupp som utsetts inom Regeringskansliet inte föregrips, men vill ändå lyfta fram några kompletterande synpunkter.

Arbetstidsförkortning är en omistlig del av en effektiv politik för full sysselsättning. Men en generell arbetstidsförkortning är en stor reform som inte kommer att kunna genomföras utan vissa omställningsproblem. För att underlätta omställningen och skapa goda förutsättningar för ett smidigt genomförande av reformen behövs breda erfarenheter från olika branscher med olika arbetstidsmönster. Förutsättningarna är olika inom stora och små företag liksom inom varu- och tjänstesektorn. Vi vill därför understryka vikten av att ekonomiskt och på andra sätt stimulera en utvidgad försöksverksamhet redan nu och att dra nytta av de resultat som framkommit i våra nordiska grannländer med delvis likartad arbetsmarknadsstruktur.

Det är vår uppfattning att samtidigt som det är viktigt att ge utrymme för individuella variationer och anpassning till verksamhetens krav är det nödvändigt att förstärka arbetstagarnas avtalsmässiga inflytande över arbetstidsförläggningen. Detta är en viktig demokratifråga samtidigt som det i grunden handlar om människors välfärd och livskvalitet i vardagen.

Övertidsuttaget har ökat kraftigt under 1990-talets krisår. Trots massarbetslösheten visar undersökningar att den registrerade och dolda oövertiden motsvarar 130 000 heltidsjobb. En del av denna volym är givetvis nödvändig för att klara oförutsedda situationer men mycket är en följd av en arbetsgi-varstrategi som med slimmade organisationer förutsätter stora övertidsuttag för att klara normala situationer. Det borde vara ett gemensamt intresse att nedbringa övertidsuttaget. Såväl arbetsmiljö- som sysselsättningskäl talar för en begränsning av oövertiden. En lagstiftning som begränsar möjligheten till övertidsuttag och som samtidigt ökar det fackliga inflytandet borde vara möjligt att genomföra utan någon ytterligare tidsspillan.

Sammanfattning.....	1
Motionerna	1
Utskottet	2
Inledning.....	2
Arbetstidens längd och förläggning	2
Bakgrund.....	5
Vissa kompletterande uppgifter.....	5
Utskottets ställningstagande.....	9
Hemställan	10
Reservation	11
Arbetstidens längd och förläggning	11
Särskilt yttrande.....	12
Arbetstid	12